

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Κείμενο

[Αντιλήψεις για τους συνανθρώπους]

Πολλές φορές οι αντιλήψεις που έχουμε για κάποιες ομάδες ατόμων, οι οποίες διαφέρουν από τη δική μας στο χρώμα, στη γλώσσα, στην καταγωγή, στη θρησκεία, στο φύλο κ.λπ., μπορεί να παίρνουν τη μορφή στερεοτύπων. Με τον όρο *στερεότυπα* εννοούμε βαθιά ριζωμένες και παγιωμένες πεποιθήσεις που λειτουργούν ως ετικέτες (άλλοτε θετικές και άλλοτε αρνητικές), σύμφωνα με τις οποίες κατηγοριοποιούμε άκριτα και αβασάνιστα τις διάφορες ομάδες ατόμων γύρω μας. Τέτοιες ετικέτες είναι οι αντιλήψεις όπως: «οι Άγγλοι είναι ψυχροί», «οι γυναίκες είναι φοβητσιάρες», «οι άντρες είναι θαρραλέοι», «οι Γάλλοι είναι πολιτισμένοι», «οι γυναίκες μπορούν να φροντίζουν τα παιδιά καλύτερα από τους άντρες», «τα άτομα με αναπηρίες δυσκολεύονται να εκπαιδευτούν και να εργαστούν» κ.ά. Όταν ένα στερεότυπο, που αφορά μια συγκεκριμένη ομάδα ατόμων, καταλήγει σε αρνητική συναισθηματική φόρτιση, τότε οδηγεί στην προκατάληψη.

Οι προκαταλήψεις είναι λογικά και επιστημονικά αστήρικτες. Ωστόσο, γίνονται κατά κανόνα αποδεκτές χωρίς την παραμικρή αμφισβήτηση, επειδή υπάρχουν συχνά αντιθέσεις μεταξύ διαφόρων ομάδων και λαών. Οι προκαταλήψεις μπορούν να οδηγούν σε εχθρική συμπεριφορά της μιας ομάδας έναντι της άλλης. Έτσι, εξαιτίας τους αποφεύγουμε ένα άτομο ή μια ομάδα ή μιλάμε αρνητικά για μια συγκεκριμένη ομάδα ατόμων.

Ακόμη, από την προκατάληψη απορρέουν συμπεριφορές διάκρισης, που εκδηλώνονται με υποτίμηση, με κακομεταχείριση, με χαμηλότερη αμοιβή, με αποκλεισμό από ευκαιρίες, ενώ σε πολλές περιπτώσεις εκδηλώνονται με σαρकाσμό, με ενόχληση, με απειλές. Τέλος, οι προκαταλήψεις εκδηλώνονται με εχθρική συμπεριφορά, όπως απομονώνοντας, διώχνοντας, προπηλακίζοντας, σκοτώνοντας, προβαίνοντας σε γενοκτονία ή σε εθνοκάθαρση.

Το θέμα των αρνητικών αντιλήψεων για εθνότητες ή μειονότητες έχει δημιουργήσει πολλά δεινά στην ιστορία της ανθρωπότητας (π.χ. εξόντωση εκατομμυρίων Εβραίων από το χιτλερικό καθεστώς, σφαγή των Αρμενίων από τους Τούρκους, διωγμοί Παλαιστινίων κτλ.).

Οι στερεοτυπικές αντιλήψεις συνεπάγονται δυσάρεστες συνέπειες για ολόκληρους λαούς σε κοινωνικό επίπεδο. Αλλά και σε προσωπικό επίπεδο καθορίζουν πολλές φορές τη ζωή και τις επιλογές μας. Φτάνει να σκεφτούμε κατά πόσο τα στερεότυπα που αφορούν στους ρόλους των δύο φύλων (π.χ. αντρικές - γυναικείες

δουλειές, ρόλοι στην οικογένεια κτλ.) επηρεάζουν τις προτιμήσεις μας για σπουδές και επαγγέλματα ή αποκλείουν τις γυναίκες (ή κάποτε και τους άντρες, αλλά σε μικρότερο βαθμό) από κάποιες θέσεις εργασίας ή αξιώματα.

Επίσης, η στερεοτυπική αντίληψη «αναπηρία σημαίνει ανικανότητα», καθώς και κοντόφθαλμες κοινωνικές πολιτικές, εξαιρούν, στιγματίζουν και περιθωριοποιούν άτομα με αναπηρίες και άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, χωρίς να τους προσφέρουν τις ευκαιρίες για μόρφωση και κοινωνική ένταξη που δικαιούνται και αξίζουν. Σε πείσμα αυτών των στερεοτύπων, άνθρωποι που είχαν διάφορες σωματικές ή άλλες ανεπάρκειες ξεχωρίζουν με τα επιτεύγματά τους κερδίζοντας τον σεβασμό και τον θαυμασμό μας για τα έργα τους. Από τα βάθη των αιώνων ενδυναμώνουν με το παράδειγμά τους την πίστη μας στην ανθρώπινη βούληση και αξία. Ως παραδείγματα μπορούν να αναφερθούν: ο Όμηρος που, ενώ είναι τυφλός, γίνεται διάσημος για τα επικά ποιήματά του, την Ιλιάδα και την Οδύσσεια, και ο σύγχρονός μας διάσημος επιστήμονας Στίβεν Χόκινγκ που κινείται με αναπηρικό καρότσι και μιλάει με τη βοήθεια υπολογιστή. Φωτεινά παραδείγματα αποτελούν ακόμα και πολλοί άλλοι απλοί άνθρωποι γύρω μας που ξεπέρασαν τις όποιες δυσκολίες τους και τις κοινωνικές διακρίσεις σε βάρος τους.

Πώς δημιουργούνται, όμως, **τα στερεότυπα**; Τα στερεότυπα δημιουργούνται και μεταδίδονται με πολλούς τρόπους (φανερούς και μη φανερούς) από την **οικογένεια**, το σχολείο, τον στρατό, την εκκλησία, τους συνομηλίκους, τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας κ.λπ. Μία ομάδα στερεοτύπων σχετίζεται με τους ρόλους των δύο φύλων. Όσον αφορά στους μηχανισμούς με τους οποίους **αναπαράγονται** τα στερεότυπα για τους ρόλους των δύο φύλων, αρχικά μπορεί να είναι η ενίσχυση της συμπεριφοράς εκείνης που θεωρείται ότι αρμόζει σε κάθε φύλο. Για παράδειγμα, επιβραβεύουμε τα κορίτσια, όταν συγγυρίζουν το δωμάτιό τους ή μαλώνουμε τα αγόρια, όταν κλαίνε. Όμως, μηχανισμό παραγωγής στερεοτύπων μπορεί να αποτελέσει και η **μίμηση της συμπεριφοράς** άλλων, οι οποίοι λειτουργούν ως πρότυπα (π.χ. πατέρας), αλλά και η κοινωνική ενθάρρυνση ή επιβράβευση, τα αρνητικά σχόλια ή η **αρνητική κριτική** και απόρριψη της συμπεριφοράς από τα μέλη της ευρύτερης κοινότητας.

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. *Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός Γ' Γυμνασίου. Σχεδιάζοντας το Επαγγελματικό μου Μέλλον*. Αθήνα: ΟΕΔΒ, 71-74 (διασκευή).

ΘΕΜΑΤΑ

A. (Μονάδες 20)

A. Να αποδώσετε περιληπτικά το κείμενο (80-100 λέξεις).

(μονάδες 20)

B. (Μονάδες 15)

B1. Σύμφωνα με το κείμενο, με ποιους μηχανισμούς αναπαράγονται τα στερεότυπα των δύο φύλων; (60-80 λέξεις).

(μονάδες 10)

B2. Να εντοπίσετε δύο τρόπους με τους οποίους αναπτύσσεται η πρώτη παράγραφος (Πολλές φορές... προκατάληψη) του κειμένου και να αιτιολογήσετε τις επιλογές σας.

(μονάδες 5)

Γ. (Μονάδες 15)

Γ1. Να γράψετε μία πρόταση για καθεμιά από τις λέξεις ή τις φράσεις του κειμένου με έντονη γραφή: **τα στερεότυπα, οικογένεια, αναπαράγονται, μίμηση της συμπεριφοράς, αρνητική κριτική.** (Μπορείτε να διαφοροποιήσετε τους γραμματικούς τύπους ως προς την πτώση, τον αριθμό, το γένος, το πρόσωπο, τον χρόνο κ.λπ.).

(μονάδες 10)

Γ2. Να βρείτε στο κείμενο πέντε παραδείγματα μεταφορικής/συνυποδηλωτικής χρήσης της γλώσσας.

(μονάδες 5)